

ACC. N:R M. 14759: 1-13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Mojken Persson*
Härad: *Rönneberg* Berättare: *Ernst Bengtson, f. l. 1866*
Socken: *f. l. 1866* Berättarens yrke: *lantbrukare, nämndeman*
Uppteckningsår: *1959* Född år *1892 i f. l. 1866*

Begravning. s. 1-3.

LUF 70

Kvarnar och kvarndrift. s. 4.

" 99

Fordon, deras bruk och anskaffning. s. 5-7.

" 108

Imveden. s. 8-9.

" 109

Gal och andra finrum. s. 10-13.

" 112

Begravning.

I gamla tider innan här var telefon gick någon omkring och sa, att den och den hade skjutat. Det höll väl på till för 20 år sedan.

Kistan ställdes i ett rum som kläckes med Kristusbild. Där hängdes vita lakea för fönstren och ströddes grannis. Den gamle prästen Irén hade en rent ny bibel som han fick med sig i kistan. De sa att han hade arbetat och strävat för att få en ny kyrka men inte fått någon, så nu skulle han väl äntligen få en på andra sidan. Brännvin och konjak la de också i kistan, för det kunde dödgravaren hitba sen.

Här var en likbår som de bar den på hennifrån och till kyrkan. Det var fyra män som bar. För bodde alla inte långt från kyrkan, men när de hade enskiftat jorden kom de att bo längre ifrån. Sådana byar som Haken kan de ju fortfarande inte köra. Likbåren hänger i gamla kyrkan ännu.

Min far var med och köpte denna likvagnen på 1880-talet. Där är tak över den på fyra stolpar, och bakånden

är till att dra ut och sätta kistan på.

När de hade lagt den döde i sin kista så var där Per Persson, "kapitalisten", som höll tal. Jag kan gott minnas den gamle gråskäggige mannen som läste så grant. Han blev alltid bjuden på begravningarna.

Först gick eller åkte prestavarna, sedan kom likvagnen. Efter dem gick folket och så kom de som hade skjutsar sist. Kvinnorna åkte alltid. Egentligen var det färligt högtidligt med sorgetägen, när det var en 15-20 hästpar. Det får man aldrig se mer.

Det var ju nog lite avgifter för de grävde graven och ringde 1913 var det en gammal gubbe i Kyrkebacken som begravdes och då var det många som hjälptes till att skotta över för han hade inte råd.

När de skulle köra hem körde de alltid i skritt. Men när här var begravning på denna gård var här så långt från kyrkan så de körde i trav, och sen har det alltid varit så.

Så fort de hade anmält dödsfallet ringde det alltid nästa dag klockan 10. De ringde längre om det var en gammal, en halv timme för dem som var över 12 år. På Alla Helgons Dag brukar prästen läsa upp dem som dött och så ringer man.

Förr var begravningskalas som vanlig fest. De kallade det för ett äre. De gamle ville alltid ha det, för de sa att det var ju bara en gång, den sista gången. Nu har de alltid bara kaffe. Det kostar ju pengar också.

Begravningskonfekt ville man alltid ha. Det var enkelt - vitt socker och svart papper med verser på, som t. ex. "Jorden gömmer, hjärtat glömmes". De fick alltid vän till.

Dagen efter kom de fattiga och de som hade hjälpt till och långväga släkt som inte varit med på begravningen.

De brukar strö buxbom här, men det är väl bara för att det ska vara grant. Annars har jag hört att det var för att den döde inte skulle gå igen - då stack han sig i tårna.

Kvarnar och kvarndrift

Det fanns norra möllan strax bakom nuvarande smed-
jan, Tycho Brahes pappersmølla längre tillbaka och så en
husbehovskvarn på Kungsgården, en vattenkvarn.

Møllaren tog alltid tull. Det var nog 7 kg på 100.
Jag tror det var i kriget som han började ta betalt. Nu
skickas han ut räkning var tredje månad.

Den förre møllaren, Bengtsson, svar så hemskt så vi kalla-
de honom den onde anden. Jag minns när jag var påg,
så följde jag med en gång och räknade svordomarna. Det
var minst lika många som vanliga uttryck.

När skörden har varit våt, har vi försökt stoppa säckarna
i bakugnen för att torka dem, men det har alltid varit klabb.

I gamla tider hade de alltid hemmavärda säckar. Där
var namn med psalmboks bokstäver. Det var lätta säckar,
aldrig mer än 50-70 kg.

ACC. N:R M. 14759:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Fordon, deras bruk och anskaffning.

Ursprungligen hade de inte annat än arbetsvagnar, det var kiste vagnar utan fjädrar eller "skumpvagnar". Kiste vagnar hade vi till för några år sedan. Den kunde man ha till litet av varje, att köra dynga eller hö i. När de körde hö, satte de i så de blev dubbelt så långa. Det var s.k. tjurve vagnar som fästes i mitten. Här var en och annan som hade sådana i min barndom. Bakhjulen var alltid större, det var trähjul med järvringar runt om och kring navet. Navet tillverkades hos smeden, sedan satte man på ekvar, hjulringen av trä och så järvringen. När vi fick lastvagnar med fjädrar är svårt att säga men det var nog i början av detta seklet.

Kärror med två hjul har använts mest till att köra märke. De avläses genom att man spände från hästen, så lippade den själv.

När de inte hade något annat spände de fast säten på arbetsvagnarna med läderremmar eller också halmkärror. Det

sa mor, att hon hade sett. Målade säten har de kvar i husen här på Hven som minne.

Här har aldrig någon kört med gigg, för det var mest när de skulle åka långa vägar, och det är här ju inte.

Charabanger började de visst med 1880-1890, för de var nya när kungen var här och jagade. De som körde fick 10 kronor för de körde en dag. Lämsman budade dem, och så körde de runden. - Den ryske tsaren vågade inte åka. Förran Oscar hade varit uppe och hoppat i vagnen. - Vem som skaffade charabang först vet jag inte, men när Magnus Kristensson hade fått en, sa gamle Ivin något från predikstolen om att den rike skulle få sitt straff när han åkte i fina vagnar.

Men det var holsteinerna som kom först, på 1860-70 talet. Sådona hade varje aktat ställe, och i min barndom var här flera sådana. I dem kunde 4 personer åka.

Landäer kom hit för att medskrolas när de slutat köra med hästar på fastlandet. Viktoriaagnar var lättare och enkellare än landäerna, men de hade ingenting att slå upp för

ovärdet.

Bilar fick vi inte förrän på 40-talet, och här är fortfarande inte så många.

Här var tre smedjor, och de kunde gott bestå vagnar, men färdiga tror jag de fick köpa från fastlandet. En arbetsvagn utan gummiringar kunde man köpa för 300-400 kronor vid sekelskiftet, och jag tror inte charabanger var dyrare.

ACC. N:R M. 14759:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUNDSmeden.

Här var två smedar som försörjde sig riktigt på sitt yrke och så en som fuskade lite. En bodde vid sidan om gamla prästgården, och vid möllebacken har också varit smedja. Verksamhetsområde hade de efter som där var vänner till dem. Det fanns förstås en och annan som hade varit i smedlära och kunde lite själv.

Smed Wennerberg hade allmänt rykte om att vara mångsidig. Kom folk till Hven skulle de alltid se smen. Allting förstod han sig på: binda om och ta tänder, men det var det inte många som vågte hålla till. På 1910-talet var han i sin krafts dagar, men när fru och sonen dött och löserna gift sig och flyttat ifrån, blev det inte mycket med honom.

Wennerberg var lite restauratör också och ställde till med dans i mossen. En gång ville de att han skulle göra en liten bal när kung Oscar hade regerat i 35 år eller vad det var, men det ville inte smen. Han hade för sig att det var Karl XV:s dödsdag, och Karl XV tyckte han mycket om. Han spände för

närren och for till klockaren för att fråga. Och klockaren sa att det var samma dag - "kungen är död, leve konungen". Då satt Wennerberg och grunnade lite, sen sa han: "Jaså min själ, då blir det dans!"

Smeden var också med om tidningen, men far berättade att han skittrade ner den så dant, så de uteslöt honom. Så fick han skaffa sig tidning själv.

Smeden lagade redskap, gjorde nya, sködde hästarna och gjorde beslag. De fick göra träet hos en vagnmakare överpå och så skötte smeden beslagningen. Sedan började folk köpa färdigt, t ex. de nya amerikanska plogarna, som var mycket bättre än de svenska.

I smedjan höll de inte upp själv när de skulle sko, utan antingen fick man själv vara med eller också skicka en karl. Men de smeder som höll upp själv fick sina ryggar fortare fördärvade, skulle jag tro.

ACC. N:R M. 14759:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUNDSal och andra finrum.

Uppgifterna gäller nämndemansgården, Tuna nr. 11, byggd 1855 av nuvarande ägarens fader.

Här har alltid varit sal ända sedan gården byggdes. Den kan inte eldas, men här är ett litet rum bredvid som vi kallar gästrum. Där var en kakelugn, men den har vi rivit ner och satt en järnkamin i stället. Så kan man ju elda bra där och ha dörren öppen. F.ö. blir det varmt nog, när det är mycket folk. - Elektrisk belysning fick vi när allt det andra blev elektriskt 1939. Förut var där fotogenlampor, både i taket och på något bord.

Vi har haft tapetserat så länge jag kan minnas, men vi har sett att där har varit kalkmålningar oppi från taket ner till fönsterhöjd, granna målningar i rött och grött. Det var där i stugan också. Men vi kunde inte ha dem frilagda, för där var en stor spricka - Tunagården, f.d. Nygård, hade fina målningar som ägaren Hector gjort.

men de målade över dem.

Golvet är breda plankor, nu gråmålade, men förr var de omålade. Vi har ett par gamla dörrar uppe på vinden, som har varit här nere. De är målade med utapotlor med urter i.

Mor köpte fina möbler i bok och med stoppning och så röda mattor - allt gick i samma stil. När jag var ensam hade jag inte salen möblerad, men när jag fick hushållerska köpte vi möbler på auktioner och av grannar. Mors fina möbler är uppslitna så när som på två stolar som vi har i salen nu. Här var en snickare som hette Mårtensson och gjorde väldigt skickliga möbler, bord och gungstolar och alltting. Vi har bara kvar ett litet bord som är gjort av honom.

Klädeskåp har vi aldrig behövt ha i salen, för här är ett litet rum vid sidan där de hade skåp och kistor. Det skulle ju en välbyggd gård ha. Och det använder vi nu som garderob.

Gungstolen hade vi alltid inne i stugan, men den tog en farbror med sig vid arvskifte. Den gungstolen vi har i salen nu är senare.

Chiffongjén köpte mor och far. Den är nästan det enda här finns kvar av deras gamla möbler.

Vi hade en amerikansk klocka, ett skåp, men den var inne i stugan. Det hade de i alla hemmen. Innan hade de väl ståndur. Jag minns att vi hade en bornholmare i salen när jag var liten och växte upp. Där är t.o.m. märke efter den på väggen. En farbror tog den vid arvskifte och hans dotter sålde den till Johanson-Thor. Jag har länge försökt få tag på en sådan, och jag tror där finns flera på Hven ännu. Där är t.o.m. de som har två.

Bokskapet är köpt av en granne som själv hade gjort det.

Bänkar under fönstret är föräldrabänkar från en gammal stuga, och i gästrummet står ett par bänkar.

På väggarna: tallriker i blått porslän, fat, bild av gamla kyrkan, gammal målning av jakt i skänksam stil,

porträtt av faruor, en serie musikerporträtt inköpta av Petrin,
disponenten på tegelbruket (förmänt borgarhem), gammal
mynningsladdare, kruthorn m.m.

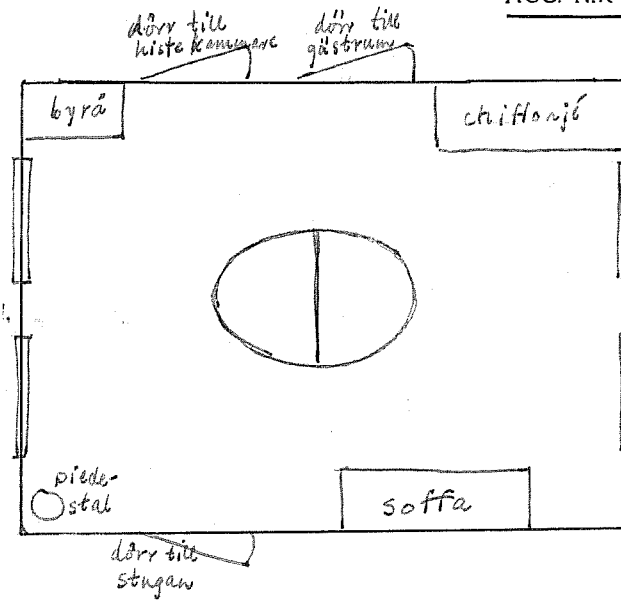
Salen användes inte vid högtider, för då var här mörkt,
utan mer till fest. Nu för tiden brukar vi ha jägarna
på jaktlunch vid jul. Det är 20-30 personer, och då drar
vi ut bordet så det går tvärs över rummet, och så sitter
de i gästrummet också. Först får de snaps och öl och
smörgåsar, sen årter och fläsk och punsch.

Gårdarna här har nog sal varenda en, i alla fall
de som är byggda på 1850-talet.

LUF 112

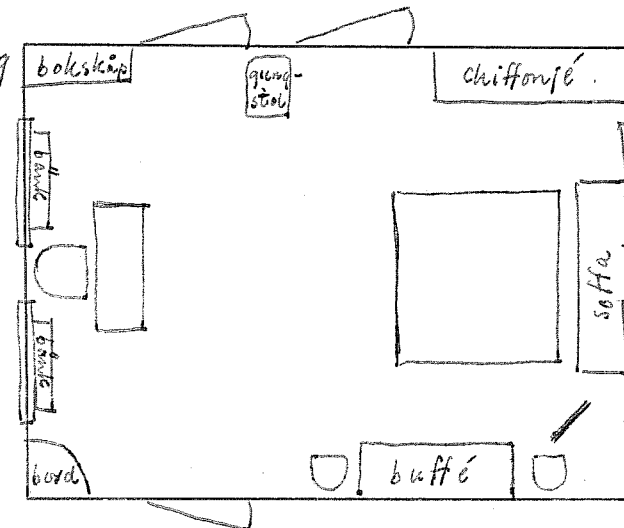
ACC. N:R M. 14759

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Tidigare möblering

Nuvarande möblering

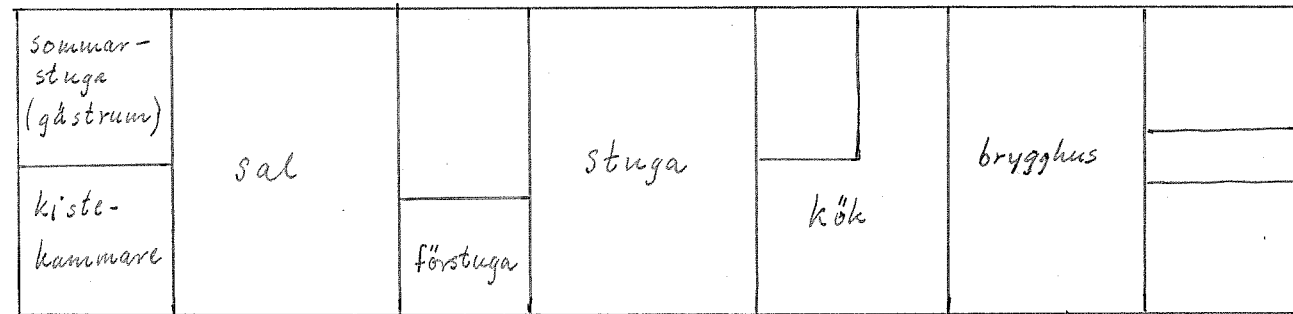

1 m = 2 cm

ACC. N:R M. 14759

LUF 112: Plan över boningslängan (ur minnet)
på gården Tuna 12, byggd 1855

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

1 m = 1 cm